

Wat is de gemeente van Christus?

Efeze 2.1-22

Rev Dr Jos M. Strengholt

Heliopolis 2012

Hier zijn we dan, samengekomen als gemeente. We zingen, we bidden, we lezen uit de Bijbel en we vieren het Heilig Avondmaal. We zijn mensen, alleenstaanden en gezinnen, die vanmorgen ons huis hebben verlaten om een uur of langer samen te zijn.

Dat noemen we de kerk. Sommigen zien de kerk niet als veel meer dan een bijeenkomst van gelovigen: mensen die persoonlijk het christelijk geloof hebben aangenomen en één keer per week, of misschien wat vaker, samenkomen om hun persoonlijke geloof te versterken.

Maar in zijn brief aan de gemeente van Efeze gebruikt de apostel Paulus heel andere beelden om de kerk te beschrijven. Daaruit blijkt dat wij veel meer zijn dan een groep gelijkgestemde mensen die toevallig dezelfde overtuiging delen. De gemeente van God is veel rijker en veel dieper dan dat.

1. Eens dood door de zonde, nu een woonplaats van God

Paulus begint hoofdstuk 2 door ons te herinneren aan hoe ons leven er vroeger uitzag. Hij schrijft:

Ook u heeft Hij met Hem levend gemaakt, u die dood was door de overtredingen en de zonden. (Efe. 2.1)

Wij waren dood wat betreft God. Dat is niet alleen een persoonlijk of moreel probleem. Als je de brieven van Paulus goed leest, zie je dat het ook een kwestie is van wie wel en niet bij Gods verbondsvolk hoorde. Paulus legt uit dat de volken ver van God leefden, niet alleen omdat zij zondig leefden, maar ook omdat zij geen deel uitmaakten van Gods verbond met Israël.

Daarom schrijft hij even verder:

Bedenk daarom dat u destijds... zonder Christus was, vervreemd van het burgerschap van Israël en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de belofte. U had geen hoop en was zonder God in de wereld. (Efe. 2.12)

Maar nu, zegt Paulus, is alles veranderd.

Wij, die vroeger zondaars waren en ver van Gods beloften leefden, zijn dichtbij gekomen. Hoofdstuk 2 begint met de woorden dat wij dood waren voor God, maar eindigt precies tegenovergesteld.

Zo bent u dan niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers van de heiligen en huisgenoten van God, gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus Zelf de hoeksteen is. In Hem wordt het hele gebouw goed samengevoegd en verrijst het tot een heilige tempel in de Heere. In Hem wordt ook u mede gebouwd tot een woning van God, in de Geest. (Efe. 2.19-22,)

Wat een omkeer is dat. Eerst waren we dood voor God, maar nu worden we samen opgebouwd tot een plaats waar God Zelf wil wonen. Van mensen die dood waren voor God, zijn we geworden tot mensen in wie God woont.

Daarmee komen we meteen bij de vraag wat de gemeente eigenlijk is.

Samen zijn wij een woonplaats van God.

Dat is zoveel meer dan een toevallige bijeenkomst van mensen met hetzelfde geloof. Samen vormen wij een tempel voor God, de plaats waar Hij woont.

Dat is Gods doel met ons leven, niet alleen als afzonderlijke gelovigen, maar juist samen als gemeente. En voor zover wij deel hebben aan dat leven van de gemeente, woont God ook daadwerkelijk in ons.

2. Hoe is dat mogelijk geworden?

Hoe zijn mensen die dood waren voor God veranderd in een tempel waarin God woont? Paulus vat dat prachtig samen in Efeze 2:

Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, heeft ons door Zijn grote liefde, waarmee Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de overtredingen, met Christus levend gemaakt. Uit genade bent u zalig geworden. (Efeze 2.4-5)

Het initiatief voor onze redding ligt helemaal bij God. Hij heeft mensen die geestelijk dood waren levend gemaakt. Niet alleen ieder persoonlijk, maar ook samen als gemeente heeft Hij ons gemaakt tot de plaats waar Hij wil wonen.

Gods barmhartigheid is misschien wel de mooiste uitdrukking van Zijn liefde. Want juist daarin zie je dat God de zondaar niet geeft wat hij verdient, maar hem vergeeft en nieuw leven schenkt.

De woorden "God, Die rijk is in barmhartigheid" bevatten eigenlijk de hele boodschap van Paulus over Gods houding tegenover mensen die gevangen zitten onder de macht van de zonde, mensen die, zoals Paulus zegt, "van nature kinderen des toorns" waren.

De verlossing is al tot stand gebracht. Alles wat een mens nodig heeft om behouden te worden, heeft God gegeven. De hemel staat open. Nu is het aan ieder mens om die genade te ontvangen en gehoor te geven aan Gods roepstem.

Zoals het Tweede Vaticaans Concilie het verwoordt:

Door het geloof vertrouwt de mens zich helemaal aan God toe. Maar voordat iemand tot dat geloof kan komen, heeft hij Gods genade nodig, die hem beweegt en helpt. Hij heeft de innerlijke werking van de Heilige Geest nodig, Die het hart naar God toekeert, het verstand opent en het mogelijk maakt de waarheid te aanvaarden en te geloven.

Je zou verwachten dat mensen die ooit verloren waren, maar nu door God levend zijn gemaakt, elkaar vol vreugde omhelzen. Wat een reden om samen feest te vieren!

Maar in Efeze was dat helemaal niet vanzelfsprekend. Net als in veel andere gemeenten binnen het Romeinse Rijk waren er grote spanningen tussen Joodse en niet-Joodse gelovigen. Zij hadden een totaal verschillende achtergrond, andere gewoonten en vaak ook heel andere opvattingen.

Hoe leef je dan samen als gemeente? Hoe blijf je één wanneer mensen heel verschillend zijn? Hoe bewaar je de vrede als de verschillen groot zijn?

Paulus laat zien dat Jezus juist daarvoor gekomen is. Hij bracht vrede tussen mensen én vrede tussen mensen en God.

Want Hij is onze vrede, Die beiden één gemaakt heeft. En door de tussenmuur, die scheiding maakte, af te breken, heeft Hij de vijandschap in Zijn vlees tenietgedaan... opdat Hij die twee in Zichzelf tot één nieuwe mens zou scheppen en zo vrede zou maken. (Efe. 2.14-15)

Jezus heeft van ons één nieuwe mens gemaakt, waarvan Hij Zelf het Hoofd is.

Dat is opnieuw een prachtig beeld van de gemeente. De gemeente is het lichaam van Christus.

Je zou denken dat mensen die samen één lichaam vormen, met Christus als hun Hoofd, vanzelf in liefde en vrede met elkaar leven.

Maar dat was in Efeze dus een uitdaging.
En eerlijk gezegd is dat vandaag nog steeds zo.

Wanneer Paulus spreekt over het afschaffen van de geboden en bepalingen, doelt hij heel concreet op het probleem dat mensen uit de volken geen toegang hadden tot de God van Israël. Israël gebruikte de wet als een muur om de wereld buiten te houden. Zowel in Israël als verspreid over het Romeinse Rijk leefden de Joden midden tussen de heidense volken.

Door die muren steeds hoger op te trekken, probeerden zij de wereld buiten te houden. Maar daarmee hielden ze niet alleen de wereld op afstand; ze hielden mensen ook weg bij God. In plaats van anderen door Gods Woord en een heilige levenswandel naar God toe te trekken, sloten ze hen juist buiten.

Dat werd in de tempel van Jeruzalem heel zichtbaar. Niet-Joden mochten maar tot een bepaald gedeelte van de tempel komen. In 1871 werd een steen teruggevonden die op een van de pilaren van dat voorhof had gestaan. Daarop stond de volgende waarschuwing:

**GEEN VREEMDELING MAG BINNEN DE OMHEINING EN DE AFSCHIEDING
ROND DE TEMPEL KOMEN. WIE TOCH NAAR BINNEN GAAT, IS ZELF
VERANTWOORDELIJK VOOR DE DOODSTRAF DIE DAAROP VOLGT.**

Toen veel Joden in Jezus gingen geloven, bleven velen van hen de wet gebruiken als een manier om zich van anderen te onderscheiden. Het was alsof ze zeiden: "Wij zijn anders dan jullie." Dat zorgde voor spanningen met de gelovigen uit de volken die zich bij de gemeente aansloten. Waren zij soms tweederangs burgers in Gods Koninkrijk? Hoorden zij er eigenlijk niet helemaal bij?

Ook wij kunnen daar gemakkelijk schuldig aan zijn. Wij zijn vaak heel goed in het opwerpen van muren door ons moralisme. Niet een levensstijl die voortkomt uit Gods gebod om alle mensen lief te hebben, maar regels en gewoonten uit onze eigen subcultuur. We kunnen van kleine dingen grote kwesties maken en mensen daardoor bij ons én bij God vandaan houden.

Voelen mensen die anders zijn dan wij zich werkelijk welkom in ons midden? Of geven wij onbewust de indruk: "Als jij anders bent dan wij, hoor je er niet bij. Als je God wilt leren kennen en Christus wilt volgen, moet je eerst worden zoals wij."

Paulus verzet zich krachtig tegen die houding. Hij richt onze aandacht op wat de gemeente werkelijk is: het lichaam van Christus, waarin Hij mensen uit alle volken en achtergronden samenbrengt.

Zoals het Tweede Vaticaans Concilie zegt:

In Christus vinden alle mensen de verbondenheid waarnaar zij verlangen. Adam was de oorzaak van verdeeldheid en strijd onder de mensen. Christus, het vleesgeworden Woord en de Vrededorst, heeft door Zijn kruis alle mensen met God verzoend. Hij heeft de eenheid van één volk en één lichaam hersteld, de vijandschap in Zijn eigen lichaam weggenomen en door Zijn opstanding de Geest van liefde uitgestort in de harten van de mensen.

3. Vroeger vreemdelingen, nu medeburgers

Vroeger waren wij, zoals Paulus zegt, "vervreemd van het burgerschap van Israël en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de belofte." Maar nu lezen we in Efeze 2.18:

Want door Hem hebben wij beiden door één Geest de toegang tot de Vader.

Hier zien we hoe de Heilige Geest betrokken is bij ons behoud. De Vader nam het initiatief. De Zoon bracht de verlossing tot stand. En door de Heilige Geest krijgen wij toegang tot de Vader.

Die woorden "door één Geest" betekenen nog meer. Ze laten zien dat de diepe verbondenheid tussen christenen niet iets is wat wij zelf maken. Die eenheid ontstaat doordat de Heilige Geest in ons werkt.

Bovendien is diezelfde Heilige Geest, Die één is met de Vader en de Zoon, voortdurend aanwezig in de gemeente, het mystieke lichaam van Christus.

De kerkvader Cyprianus verwoordde dat zo:

De wereldwijde Kerk is een volk dat tot eenheid is gebracht vanuit de eenheid van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

De eenheid van de gemeente is dus Gods eigen verlangen. Hij wil dat de gemeente iets weerspiegelt van Zijn eigen eeuwige eenheid als Vader, Zoon en Heilige Geest.

En Paulus zegt dat die eenheid ook echt mogelijk is. Onder christenen staat niemand dichter bij God dan een ander. Niemand is belangrijker dan een ander. Als jij anders bent dan de rest, onthoud dan dat je geen vreemdeling of buitenstaander meer bent.

En als een broeder of zuster anders is dan jij, of andere gewoonten of overtuigingen heeft dan jij gewend bent, behandel hem of haar dan niet als een buitenstaander.

Want, zegt Paulus:

U bent medeburgers van de heiligen en huisgenoten van God. (Efe. 2.19)

Hier vergelijkt Paulus de gemeente met een stad of zelfs met een volk. Daarom zijn wij allemaal medeburgers van Gods Koninkrijk. Maar hij vergelijkt de gemeente ook met een gezin, met een familie.

Soms zie je, wanneer je 's avonds door de straten van mijn land loopt, mensen in hun woonkamer zitten. Vaak zijn de gordijnen nog open en kun je naar binnen kijken. Je ziet gezinnen samen aan tafel zitten, lachen of televisie kijken. Voor iemand die eenzaam is, kan dat een pijnlijke aanblik zijn. En als daarna de gordijnen dichtgaan, voelt dat alsof de deur definitief gesloten wordt.

Zo mag het in Gods gezin nooit zijn.

Door Jezus Christus is er plaats aan tafel voor iedereen. God bouwt geen muren. Hij biedt vrede aan en Hij roept ons op diezelfde vrede ook aan anderen aan te bieden, juist aan mensen die heel anders zijn dan wij.

Wij mensen zijn experts in het bouwen van muren en het maken van scheidingen.

God is Degene Die die muren afbreekt.

De vergelijking met burgers van één stad of één volk legt opnieuw de nadruk op onze onderlinge verbondenheid. In de Griekse steden van Paulus' tijd woonden veel vreemdelingen, de *xenoi*. Hun leven was vaak moeilijk. Ze werden met wantrouwen bekeken, achtergesteld en behandeld alsof ze er eigenlijk niet bij hoorden.

Zo mag het in de gemeente van Christus nooit zijn. Niet in onze kerk en ook niet in onze samenleving. Denk eens na: wie beschouw jij als "anders"? En hoe ga je met die persoon om?

Tot slot gebruikt Paulus nog een ander beeld voor de gemeente: dat van een gebouw, en nog concreter, van een tempel. Die tempel rust op één fundament: dat van de apostelen en de profeten. En Jezus Christus Zelf is de hoeksteen.

De hoeksteen was in de oudheid de belangrijkste steen van een gebouw. Die bepaalde de richting van alle andere stenen. De hele bouw werd daarop uitgelijnd. Zo is Christus ook in Zijn gemeente. Alles wat wij doen en geloven moet zich richten naar Hem en naar wat Hij ons leert.

Maar Paulus zegt ook dat de gemeente gebouwd is op het fundament van de apostelen en de profeten. Daarom belijden wij iedere zondag dat wij geloven in de heilige, algemene en apostolische Kerk.

Dat woord apostolisch betekent dat de gemeente gebouwd is op het onderwijs van de apostelen. Mensen die zeggen dat ze wel van Jezus houden, maar niets met Paulus of Petrus hebben, maken daarom een ernstige vergissing. De gemeente staat niet alleen op Christus als hoeksteen, maar ook op het fundament dat Hij door Zijn apostelen heeft gelegd.

Daarnaast noemen we de Kerk algemeen, of zoals het oude woord luidt: katholiek. Dat betekent niet rooms-katholiek, maar universeel. De Kerk is er voor alle mensen, op alle plaatsen en in alle tijden. Samen vormen wij één Kerk.

Daarom sluiten wij niemand uit. Iedereen is welkom. Mensen hoeven niet eerst op ons te gaan lijken.

Ze moeten gaan lijken op de Hoeksteen: Jezus Christus.

Niet door op mij te lijken wordt iemand heilig, maar door Christus te volgen. En als wij allemaal zo leven, beantwoorden wij aan Gods verlangen dat Zijn gemeente een heilige gemeente is. De Kerk is heilig, omdat zij door God is geroepen, aan Jezus Christus toebehoort en doordat de Heilige Geest in haar woont en werkt.

Conclusie

Paulus sluit dit hoofdstuk af met de woorden dat de gemeente groeit tot een heilige tempel. Hij schrijft:

In Hem, (dat is in Christus) wordt ook u mede gebouwd tot een woning van God, in de Geest. (Efe. 2.22)

Hoor je opnieuw hoe de Drie-enige God hierin naar voren komt?

De gemeente is de woning van God.

En iedere christen is als een levende steen die wordt ingevoegd in die tempel.

Veel kathedralen in Europa werden niet in een paar jaar gebouwd. Soms duurde de bouw eeuwen. Zo bouwt God ook vandaag Zijn gemeente: steen voor steen. En jij bent één van die stenen. Op die manier bouwt God aan Zijn eigen woning.

Zijn woning. Dat betekent dat Hij werkelijk in ons midden woont.

Dat is een geweldige werkelijkheid, maar het is tegelijk ook een opdracht. Paulus zegt immers dat wij "samen worden opgebouwd" tot een woning van God. Met andere woorden: laat je ook daadwerkelijk samen opbouwen.

Wij bestaan om God te aanbidden in Zijn tempel en om ook anderen uit te nodigen Hem te leren kennen. Dat is nooit iets puur persoonlijks of individualistisch.

Ja, ons geloof is persoonlijk. Ieder van ons moet zich door God laten gebruiken. Maar God dienen in Zijn tempel doe je nooit alleen. Dat doen we samen met alle heiligen.

Juist daarom hebben we deze woorden van Paulus zo hard nodig. Christus heeft ons samen met alle gelovigen tot één lichaam gemaakt. Hij heeft ons tot één gezin gemaakt. Hij heeft ons tot één volk gemaakt. En Hij wil iedere gelovige gebruiken bij de bouw van Zijn grote tempel.

Laten wij daarom onszelf, met lichaam en ziel, aan Hem toewijden. En laten wij alle gelovigen omarmen, ook wanneer zij heel anders zijn dan wij. Laten wij hen liefhebben en samen met hen werken tot eer van God.

+ In de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest. Amen.

